

§ 96

Dnr MOKN 2025/00097-1.7.1

Remiss – Promemoria Betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, SOU 2025:14

Beslut

Förslag till yttrande godkänns och överlämnas till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Ärendebeskrivning

Västerås stad har överlämnat remissen av betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, SOU 2025:14 till miljö- och konsumentnämnden för att besvara. Yttrandet ska vara Klimat- och näringslivsdepartementet tillhanda senast den 31 augusti 2025.

Utredningen föreslår bland annat att:

- Miljöstraffrätten ska skärpas. Det ska införas en ny miljöstrafflag som ersätter 29 kapitlet miljöbalken. Det ska införas ett nytt brott, ett avfallsbrott. Straffbestämmelserna ska ses över beträffande bland annat brottsrubriceringar, straffskalor, och kvalifikationsgrunder. Straffansvaret för miljöbrott och miljöfarlig kemikaliehantering ska tydliggöras och utvidgas och brott mot områdesskydd ska utvidgas till att omfatta Natura 2000-områden.
- Miljöstraffrätten ska renodlas genom en bred sanktionsväxling från straff till miljöskaktionsavgifter. Avgiftens storlek ska uppgå till minst 5 000 kronor. Naturvårdsverket ska ges i uppdrag att göra en översyn av miljöskaktionsavgiftssystemet.
- Vandelsprövningen för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet ska utökas. Det ska införas vandelsprövning för anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet.
- Samverkan på nationell och regional nivå ska tydliggöras och vara författningsreglerad. Det ska införas en möjlighet för en kommun att överlämna ett enskilt ärende till en länsstyrelse.

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen har till miljö- och konsumentnämnden lämnat följande förslag till beslut:

Förslag till yttrande godkänns och överlämnas till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Beslutsgång

Ordföranden finner att det finns ett förslag till beslut, förvaltningens förslag, och nämnden beslutar enligt detta.

Beslutet ska skickas till

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kn.rs@regeringskansliet.se
Susanne.classon@regeringskansliet.se

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen
Marianne Lidman Hägnesten
Epost: marianne.lidman.hagnesten@vasteras.se

Kopia till

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kn.rs@regeringskansliet.se
Susanne.classon@regeringskansliet.se

Miljö- och konsumentnämnden

Tjänsteutlåtande - Remiss - Promemoria Betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, SOU 2025:14

Förslag till beslut

Förslag till yttrande godkänns och överlämnas till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Ärendebeskrivning

Västerås stad har överlämnat remissen av betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, SOU 2025:14 till miljö- och konsumentnämnden för att besvara. Yttrandet ska vara Klimat- och näringslivsdepartementet tillhanda senast den 31 augusti 2025.

Utredningen föreslår bland annat att:

- Miljöstraffrätten ska skärpas. Det ska införas en ny miljöstrafflag som ersätter 29 kapitlet miljöbalken. Det ska införas ett nytt brott, ett avfallsbrott. Straffbestämmelserna ska ses över beträffande bland annat brottsrubriceringar, straffskalor, och kvalifikationsgrunder. Straffansvaret för miljöbrott och miljöfarlig kemikaliehantering ska tydliggöras och utvidgas och brott mot områdesskydd ska utvidgas till att omfatta Natura 2000-områden.
- Miljöstraffrätten ska renodlas genom en bred sanktionsväxling från straff till miljöstraffavgifter. Avgiftens storlek ska uppgå till minst 5 000 kronor. Naturvårdsverket ska ges i uppdrag att göra en översyn av miljöstraffavgiftssystemet.
- Vandelsprövningen för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet ska utökas. Det ska införas vandelsprövning för anmälningsskyddad miljöfarlig verksamhet.
- Samverkan på nationell och regional nivå ska tydliggöras och vara författningsreglerad. Det ska införas en möjlighet för en kommun att överlämna ett enskilt ärende till en länsstyrelse.

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen har till miljö- och konsumentnämnden lämnat följande förslag till beslut:

Förslag till yttrande godkänns och överlämnas till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Juridisk bedömning

Perspektivet ej relevant med anledning av ärendets karaktär och innehåll.

Ekonomisk bedömning

Perspektivet ej relevant med anledning av ärendets karaktär och innehåll.

Hållbarhets- och näringslivsbedömning

Perspektivet ej relevant med anledning av ärendets karaktär och innehåll.

Bedömning av barnets bästa

Perspektivet ej relevant med anledning av ärendets karaktär och innehåll.

Underlag

Yttrande

Länk till SOU 2025:14

[En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, SOU 2025:14](#)

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen
Marianne Lidman Hägnesten
Epost: marianne.lidman.hagnesten@vasteras.se

Klimat- och näringslivsdepartementet

Remiss - Promemoria Betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, SOU 2025:14, ert diarienummer KN2025/01042

Kommunstyrelsen, Västerås stad har överlämnat denna remiss till miljö- och konsumentnämnden för att besvara.

Synpunkter

Miljö- och konsumentnämnden, Västerås stad anser att utredningen är väl genomarbetad och att utredningens förslag i grunden är mycket bra och bör innebära ökade möjligheter att förhindra miljöbrottslighet. Nämnden håller dock inte med om de konsekvenser för kommunerna som utredningen redogör för. Nämnden bedömer att förslagen kommer att innebära väsentligt större tidsåtgång för att hantera ärenden både vad gäller förslagen på vandelsprövning samt bedömningar av miljöstraffavgifter.

Nämnden har följande synpunkter på de olika delförslagen:

Ny miljöstrafflag

Nämnden anser att det är bra att bryta ut de straffrättsliga bestämmelserna om miljöbrottslighet ur miljöbalken och att de görs mer överskådliga. Vi instämmer i att allvaret i miljöbrottslighet kan förtydligas om det tillskapas en miljöstrafflag i stället för att straffbestämmelserna finns i 29 kap. miljöbalken. Förslaget om att införa nya straffbestämmelser kring avfallsbrott är också positivt. En viktig slutsats som utredningen beskriver är miljöbrottslighetens koppling till annan brottslighet, inte minst ekonomisk brottslighet. Utredningen lyfter också vikten av att de verksamheter som inte följer regelverket straffas i större utsträckning, så att det blir mer rättvisa konkurrensförhållanden mellan företag.

Det skulle underlätta om de olika paragrafer som handlar om avfall ligger samlade när tillsynsmyndigheten ska bedöma om en åtalsanmälan ska göras.

Nämnden anser också att det är positivt att straffnivåerna höjs för att signalera allvarligheten i miljöbrottslighet.

Vandelsprövning

Miljö- och konsumentnämnden är positiva till att det föreslås krav på vandelsprövning även vid anmälan av vissa miljöfarliga verksamheter. Detta ligger i linje med de synpunkter nämnden tidigare har framfört till regeringen. Även om

utredningen inte hunnit analysera vilka anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter som bör omfattas av vandelsprövning anser vi att en sådan avgränsning behöver göras. Risken är annars stor att det blir mycket betungande för såväl verksamheter som tillsynsmyndigheter i de fall det inte upplevs som relevant med vandelsprövning för vissa verksamhetsslag.

När det görs vandelsprövningar kopplat till ansökningar om serveringstillstånd respektive tobakstillstånd genomförs mycket grundläggande undersökningar, inte minst av verksamhetsutövarnas ekonomi. Detta ställer stora krav på ekonomisk kompetens och också förståelse för hur man upptäcker kopplingar till personer med betydande inflytande. Vad gäller serveringstillstånd har tillsynsmyndigheten fyra månader på sig att genomföra utredningarna efter komplett ansökan. Vi har förstått utredningen som att man tänker sig en enklare form av vandelsprövning vid ansökningar och anmälningar av miljöfarlig verksamhet. Frågan är dock om det kanske är lämpligare att tillsynsmyndigheterna begär uppgifter från Skatteverket, Kronofogdemyndigheten etc. Om man befarar att uppgifterna som lämnas är oriktiga måste ändå kontroller mot respektive myndighet göras.

En annan fråga som riskerar att vara svår att tolka är punkten om lämplighet "i övrigt lämplig att bedriva miljöfarlig verksamhet". Här krävs tydlig vägledning för att det ska vara rättssäkert.

Förbättrade möjligheter att upptäcka miljöbrottslighet

I utredningen påpekas vikten av att tillsynsmyndigheterna kan få tillgång till relevant information för att kunna bedöma risken för att en verksamhetsutövare är oseriös, det vill säga brister vad gäller regelefterlevnad. Nämnden anser att detta är en viktig fråga och anser att förslagen i utredningen är mycket bra för att tillsynsmyndigheterna ska kunna få en bild över hur verksamheter bedrivits på andra platser. Det kan handla om information om tidigare överträdelser av miljölagstiftningen inklusive domar, åläggande om företagsbot, beslut om miljöstraffavgifter, förelägganden och förbud enligt miljöbalken, uppgifter från belastningsregistret etc.

En kommun ska kunna överlämna ett ärende till länsstyrelsen

Nämnden är positiv till att de kommunala tillsynsmyndigheterna ska få lämna över enskilda ärenden till en länsstyrelse för vidare handläggning om det finns särskilda skäl.

Översyn av sanktionssystemet

Nämnden instämmer i att det behövs en översyn av sanktionssystemet. Inte minst för att tillsynsmyndigheternas trovärdighet undergrävs om endast få åtalsanmälningar leder till åtal. Det kan finnas en fördel att införa miljöstraffavgifter för överträdelser av vissa regler.

På sidan 652 står det att om frågan om brott avslutas utan skuldprövning ska tillsynsmyndigheten kunna besluta om miljöstraffavgift i stället. Det kommer troligen att bli ett pedagogiskt problem att förklara för verksamheten att trots att förundersökningsledaren lägger ned sin utredning kan tillsynsmyndigheten besluta om miljöstraffavgift för samma händelse. Det blir viktigt att kunna motivera

besluten om miljöskaktionsavgift på ett tydligt sätt. Det kommer att behövas bra vägledning, inte minst för att bedömningarna ska blir så lika och rättssäkra som möjligt.

Miljöskaktionsavgiftssystemet

I dag bygger miljöskaktionsavgiftssystemet på att det är enkelt att bedöma om en överträdelse som ska leda till skaktionsavgift har skett eller inte. I det nya förslaget kommer väsentligt fler regelöverträdelser att leda till miljöskaktionsavgifter i stället för att tillsynsmyndigheterna ska göra en åtalsanmälan.

I stället för att polis eller åklagare gör utredningar om ett miljöbrott har begåtts föreslås nu i stället att handläggare på tillsynsmyndigheterna ska utreda eventuell grund för miljöskaktionsavgift. Även om det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan enligt miljöbalken till skillnad från om det gäller ett åtal kommer ändå handläggaren i många fall att behöva göra en grundlig utredning om det har skett en överträdelse. I vissa fall kommer det att vara uppenbart, i andra fall kommer det att vara svårt att veta om en överträdelse har skett eller inte. Ett exempel är "försvårande av miljökontroll" i form av att lämna oriktiga uppgifter. Förutom frågor om uppsåt och liknande som krävs i en brottsutredning kommer handläggaren på tillsynsmyndigheten att behöva göra samma utredning som behöver göras i en förundersökning. Att detta inte skulle medföra en betydligt mer omfattande handläggning vid misstanke om regelöverträdelser än i dag bedömer vi inte stämmer.

Förslaget att ändra omständigheterna som kan leda till befrielse eller nedsättning av miljöskaktionsavgiften ser vi också som problematiskt eftersom det riskerar att leda till olika bedömningar och troligen många överklaganden av besluten. Även om denna bestämmelse föreslås tillämpas restriktivt kommer det att leda till svåra bedömningar vilka kommer att ta mycket tid att utreda.

Vi delar inte utredningens konsekvensbedömning om att tillsynsmyndigheterna redan i dag gör utredningar inför åtalsanmälningar. Vi anmäler i dag *misstanke* om brott och utreder inte om ett brott har skett. Oftast lämnar vi dock ett förslag på *möjliga* straffrättsliga bestämmelser ur 29 kap. MB.

Om en växling ska genomföras från straff till skaktionsavgift bör en översyn av utredningens förslag om vilka punkter i 29 kap. MB som ska växlas till miljöskaktionsavgifter göras. Detta för att bedöma om det är ytterligare några punkter som även i fortsättningen bör hanteras som miljöbrott.

Tillsynsavgifter

Att utreda grunden för att besluta om miljöskaktionsavgifter kommer troligen i flera fall att ta mycket tid. Om tillsynsmyndigheten inte kommer fram till att det finns skäl att ta ut en miljöskaktionsavgift kommer det troligen att bli svårt att ta ut tillsynsavgift för utredningstiden. Samma gäller vid utredning av en verksamhetsutövars vandel. Vid handläggning av ansökningar om serverings- eller tobakstillstånd tas en ansökningsavgift i förväg, innan ansökan handläggs. Man tar alltså betalt för handläggningen oavsett om ansökan leder till ett beviljat tillstånd eller inte. Vår erfarenhet är att det många gånger är svårt att få betalt för tillsynen, speciellt om det är verksamheter som inte är helt seriösa och det är ju de som förslagen i denna utredning vill träffa.

Sammanfattningsvis vill nämnden betona vikten av att de centrala myndigheterna mycket snabbt tar fram vägledningsmaterial och utbildningar. Speciellt om ändringarna ska genomföras redan vid halvårsskiftet 2026. Nämnden ställer sig dock tveksam till att denna snäva tidplan ens är möjlig att genomföra. Det är av största vikt att ändringarna genomförs på ett sådant sätt att tillsynsmyndigheter samt polis och åklagare hinner sätta sig in i vad ändringarna innebär för att kunna genomföra dem på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Det är också viktigt att det sker en snabb översyn av de systemstöd som kommer att krävas för en effektiv informationsöverföring.